

UNIVERSITETI “HAXHI ZEKA” – PEJË
FAKULTETI I MENAXHIMIT NË TURIZËM
HOTELERI DHE MJEDIS

Punim Diplome

**“ PRESPEKTIVA PER ZHVILLIMIN E TURIZMIT NE
RAJONIN E DEÇANIT ”**

Mentori:

Prof.Ass Dr. Bekë Kuqi

Kandidati:

Argjend Berisha

Pejë, 2024

UNIVERSITETI “HAXHI ZEKA” PEJË

FAKULTETI I MENAXHIMIT NË TURIZËM HOTELERI
DHE MJEDIS

PUNIM DIPLOME BACHELOR

Tema e punimit: “Prespektiva për zhvillimin e turizmit në rajonin e Deçanit”

Emri dhe mbiemrit i studentit:	Argjend Berisha
Statusi i studentit:	I rregullt
Numri i amzës:	310362016
Departamenti	MTHM
Shkalla e studimit:	Bachelor
Mentori i punimit:	Prof. Ass.Dr. Bekë Kuqi

Pejë, 2024

DEKLARATA

Nën përgjegjësinë time deklaroj se ky punim me titull: “ Prespektiva për zhvillimin e turizmit në rajonin e Deçanit”” është shkruar prej meje, nuk është prezantuar asnjëherë para një institucioni tjetër për vlerësim dhe nuk është botuar i tëri ose në pjesë të veçanta të tij. Punimi nuk përmban material të shkruar nga ndonjë person tjetër përveç rasteve të cituara dhe referuara.

Pejë, më:

Nënshkrimi i studentit

FALENDERIME

Në fillim dëshiroj të falënderoj familjen time e cila ishte pranë meje në çdo hap dhe më mundësuan realizimim e këtij rrugëtimi. Falënderoj poashtu mentorin time Prof. Ass. Dr. Bekë Kuqi i cili ka ndarë kohën dhe mundin për të më udhëzuar në çdo hap të punimit të kësaj temë.

PËRMBAJTJA

DEKLARATA	3
FALENDERIME	4
PËRMBAJTJA	5
ABSTRAKT	6
1. HYRJE	7
1.1 Objektivat e punimit.....	8
1.2 Pyetjet e hulumtimit.....	9
1.3 Metologjia e hulumtimit	10
1.4 Kontributi praktik – shkencor i punimit	11
2. DEFINIMI I TURIZMIT	13
2.1 Origjina e turizmit	13
2.2 Rëndësia e turizmit	14
2.3 Elementet e turizmit	15
2.4 Fuqia e turizmit.....	17
3 TURIZMI NË KOMUNËN E DEÇANIT	18
3.1 Zhvillimi i turizmit në Deçan	18
3.2 Pëfitimet e turizmit në komunën e Deçanit.....	20
3.3 Sfidat e turizmit në Deçan	21
3.4 Prespektiva e zhvillimit të turizmit në komunën e Deçanit	22
4 REZULTATET E PYETESORIT	24
4.1 Statistikat deskriptive	24
4.2 Analiza e Besueshmerisë	25
4.3 Tabelat Cross Tabs	26
PERFUNDIMI	38
LITERATURA	39

ABSTRAKT

Rajoni i Deçanit, me pasuritë e tij natyrore dhe kulturore të shumta, përfaqëson një potencial të madh për zhvillimin e turizmit në Kosovë. Ky studim analizon mundësitë dhe sfidat e zhvillimit të turizmit në këtë rajon, duke marrë parasysh aspekte të tilla si trashëgimia kulturore, bukuritë natyrore, dhe infrastrukturën e nevojshme për tërheqjen dhe menaxhimin e fluksit turistik. Deçani është i njohur për Manastirin e Deçanit, një nga monumentet më të rëndësishme të trashëgimisë kulturore në Kosovë dhe një vend i mbrojtur nga UNESCO. Ky monument i veçantë, së bashku me bukuritë e natyrës që e rrethojnë, si malet e Rugovës dhe liqenet alpine, ofron mundësi të shumta për turizmin kulturor dhe natyror. Gjithashtu, rajoni ka potencial të madh për zhvillimin e turizmit aventurier, duke përfshirë aktivitete si hiking, ngjitje malore, dhe sporte ujore. Studimi eksploron faktorët që ndikojnë në zhvillimin e turizmit në Deçan, duke përfshirë rolin e autoriteteve lokale dhe qendrore, investimet në infrastrukturë dhe promovimin e destinacionit. Gjithashtu, shqyrtohet ndikimi i turizmit në komunitetin lokal, duke analizuar si mund të kontribuojë në përmirësimin e cilësisë së jetës dhe krijimin e mundësive të reja ekonomike për banorët e zonës. Një aspekt tjetër i rëndësishëm i studimit është analizimi i sfidave që përballen për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit në Deçan. Këto sfida përfshijnë ruajtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, menaxhimin e mbetjeve dhe ndotjes, si dhe sigurimin e një përvoje autentike dhe të qëndrueshme për turistët. Strategjitë për përballimin e këtyre sfidave dhe për zhvillimin e një turizmi të qëndrueshëm janë trajtuar në detaje. Në përfundim, studimi rekomandon një qasje të integruar dhe të qëndrueshme për zhvillimin e turizmit në Deçan, duke përfshirë bashkëpunimin ndërmjet sektorit publik dhe privat, investimet në infrastrukturë dhe edukimin e komunitetit lokal mbi përfitimet dhe përgjegjësitë që sjell turizmi. Kjo qasje do të ndihmojë në shfrytëzimin maksimal të potencialit turistik të rajonit, duke siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe të përfitueshëm për të gjithë aktorët e përfshirë.

1. HYRJE

Rajoni i Deçanit, një prej zonave më të pasura në Kosovë për nga trashëgimia kulturore dhe bukuritë natyrore, përfaqëson një mundësi të rëndësishme për zhvillimin e turizmit. Pozicioni strategjik, pasuritë natyrore dhe historike, si dhe potenciali për aktivitete të ndryshme rekreative dhe aventuriere e bëjnë këtë rajon një destinacion të dëshiruar për turistët vendas dhe ndërkombëtarë. Megjithatë, për të shfrytëzuar këtë potencial në mënyrë optimale, është e nevojshme të analizohen dhe adresohen një sërë faktorësh dhe sfidash që ndikojnë në zhvillimin e turizmit në këtë zonë. Deçani është i njohur për Manastirin e Deçanit, një monument i rëndësishëm i trashëgimisë kulturore dhe një nga vendet më të vizituara në Kosovë. Ky manastir, që daton nga shekulli XIV, jo vetëm që është një atraksion kulturor, por edhe një vend i shenjtë për komunitetin ortodoks serb. Përveç vlerave të tij kulturore dhe historike, rajoni rrethohet nga një peizazh natyror mahnitës, duke përfshirë malet e Rugovës, luginat e gjelbra dhe liqenet alpine, të cilat ofrojnë mundësi të shumta për turizmin natyror dhe ekoturizmin. Potenciali i rajonit për zhvillimin e turizmit aventurier është gjithashtu i konsiderueshëm. Aktivitetet si hiking, ngjitje malore, dhe sporte ujore në lumenjtë dhe liqenet e zonës mund të tërheqin një kategori të gjerë turistësh që kërkojnë përvoja aktive dhe sfiduese. Për më tepër, peizazhi i larmishëm i Deçanit ofron mundësi për zhvillimin e turizmit rural dhe agroturizmit, duke i dhënë mundësi vizitorëve të përjetojnë jetën e përditshme të fshatarëve lokalë dhe të shijojnë produktet tradicionale. Megjithatë, për të realizuar plotësisht potencialin turistik të Deçanit, është e nevojshme të adresohen disa sfida thelbësore. Këto përfshijnë përmirësimin e infrastrukturës, sigurimin e qasjes së lehtë dhe të sigurt për turistët, mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, dhe krijimin e një kornize të qëndrueshme për menaxhimin e fluksit turistik. Bashkëpunimi ndërmjet institucioneve lokale dhe qendrore, si dhe partneritetet me sektorin privat, janë të domosdoshme për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe të koordinuar të turizmit në rajon. Një aspekt tjetër i rëndësishëm është ndikimi i turizmit në komunitetin lokal. Turizmi mund të sjellë përfitime të shumta ekonomike, duke krijuar vende të reja pune dhe duke nxitur zhvillimin e bizneseve lokale. Megjithatë, është e rëndësishme që këto përfitime të jenë të shpërndara në mënyrë të drejtë dhe të qëndrueshme, në mënyrë që të përmirësojnë cilësinë e jetës së banorëve të zonës dhe të ruajnë autenticitetin e komunitetit lokal. Zhvillimi i turizmit në rajonin e Deçanit përfaqëson një mundësi të madhe

për të rritur ekonominë lokale dhe për të promovuar vlerat kulturore dhe natyrore të zonës. Duke ndjekur një qasje të integruar dhe të qëndrueshme, dhe duke bashkëpunuar ngushtë me të gjitha palët e interesuara, është e mundur të krijohet një destinacion turistik që është i përfitueshëm për turistët, banorët lokalë, dhe ekonominë e përgjithshme të Kosovës.

Përcaktimi i Problemit në Kontekst: Ky studim synon të analizojë sfida dhe të ofrojë rekomandime të bazuara në hulumtime për të përmirësuar perspektivat e zhvillimit të turizmit në rajonin e Deçanit. Duke identifikuar dhe adresuar këto probleme, është e mundur të krijohet një strategji e qëndrueshme dhe e integruar për zhvillimin e turizmit që përfiton turistët, komunitetin lokal dhe ekonominë e përgjithshme të rajonit.

1.1 Objektivat e punimit

1. Identifikimi i Potencialit Turistik: Vlerësimi i resurseve natyrore dhe kulturore të rajonit të Deçanit që mund të shfrytëzohen për zhvillimin e turizmit.
2. Analiza e Infrastrukturës: Analizimi i gjendjes aktuale të infrastrukturës dhe identifikimi i përmirësimeve të nevojshme për të mbështetur zhvillimin turistik.
3. Promovimi dhe Marketingu: Hartimi i strategjive efektive për promovimin dhe marketingun e rajonit si një destinacion turistik tërheqës.
4. Ruajtja dhe Qëndrueshmëria: Zhvillimi i masave për ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, duke siguruar një zhvillim të qëndrueshëm të turizmit.
5. Angazhimi i Komunitetit Lokal: Identifikimi i mënyrave për të përfshirë dhe ndërgjegjësuar komunitetin lokal mbi përfitimet dhe përgjegjësitë që sjell turizmi.
6. Mbështetja Financiare dhe Investimet: Analiza e mundësive për tërheqjen e investimeve dhe mbështetjes financiare për zhvillimin e infrastrukturës dhe shërbimeve turistike.
7. Zhvillimi i Strategjive të Qëndrueshme: Hartimi i rekomandimeve për strategji të qëndrueshme dhe të integruara për zhvillimin e turizmit në rajonin e Deçanit.

1.2 Pyetjet e hulumtimit

Pyetjet hulumtuese të temës janë:

- Cilat janë burimet kryesore natyrore dhe kulturore në rajonin e Deçanit që mund të shfrytëzohen për zhvillimin e turizmit?
 - Si ndikojnë këto burime në tërheqjen e turistëve dhe cilat janë atraksionet më të vizituara?
- Cila është gjendja aktuale e infrastrukturës turistike në rajonin e Deçanit?
 - Cilat janë përmirësimet e nevojshme në rrugë, akomodime, transport dhe shërbime për të mbështetur zhvillimin e turizmit?
- Cilat janë strategjitë më efektive të promovimit dhe marketingut për të tërhequr turistë në rajonin e Deçanit?
 - Si mund të pozicionohet Deçani si një destinacion konkurrues turistik në tregun ndërkombëtar dhe vendor?
- Cilat janë sfidat kryesore që përballen për ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në rajonin e Deçanit?
 - Cilat masa mbrojtëse janë të nevojshme për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm turistik pa dëmtuar burimet natyrore dhe kulturore?
- Si ndikon zhvillimi i turizmit në komunitetin lokal të Deçanit?
 - Cilat janë përfitimet dhe sfidat që përjetojnë banorët lokalë nga rritja e turizmit, dhe si mund të përfshihen më mirë në proceset e planifikimit dhe menaxhimit të turizmit?
- Cilat janë burimet kryesore të financimit dhe investimeve të nevojshme për zhvillimin e infrastrukturës dhe shërbimeve turistike në rajonin e Deçanit?
 - Si mund të tërhiqen investitorët dhe të sigurohet mbështetja financiare për projektet turistike?
- Cilat janë strategjitë dhe politikat më të përshtatshme për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit në rajonin e Deçanit?
 - Si mund të zhvillohet një plan i integruar që balancohet mes nevojave ekonomike, mjedisore dhe kulturore?
- Cilat janë modelet dhe praktikatat më të mira ndërkombëtare që mund të aplikohen për zhvillimin e turizmit në rajonin e Deçanit?

- Si mund të përshtaten këto praktika në kontekstin lokal për të përmirësuar ofertën turistike dhe menaxhimin e destinacionit?
- Cilat janë perceptimet e turistëve që kanë vizituar rajonin e Deçanit mbi përvojën e tyre turistike?
 - Çfarë përshtypjesh kanë për shërbimet, atraksionet dhe infrastrukturën, dhe cilat janë rekomandimet e tyre për përmirësime?
- Cilat janë efektet afatgjata të zhvillimit të turizmit në ekonominë lokale dhe cilësinë e jetës së banorëve të Deçanit?
 - Si mund të sigurohet që përfitimet ekonomike të jenë të shpërndara në mënyrë të drejtë dhe të qëndrueshme për komunitetin?

1.3 Metodologjia e hulumtimit

Për të arritur qëllimet e këtij studimi, do të përdoret një metodologji e kombinuar që përfshin mbledhjen dhe analizimin e të dhënave nga burime të ndryshme. Metodologjia e hulumtimit përbëhet nga fazat dhe teknikat e mëposhtme:

- Hulumtimi Dokumentar: Analiza e Literaturës: Shqyrtimi i literaturës ekzistuese mbi zhvillimin e turizmit, strategjitë e qëndrueshme, dhe rastet studimore të ngjashme në rajone të tjera.
- Dokumentet zyrtare dhe statistikave: Mbledhja dhe analizimi i dokumenteve zyrtare, raporteve të institucioneve lokale dhe qendrore, si dhe statistikave të turizmit dhe ekonomisë në rajonin e Deçanit
- Hulumtimi në Terren: Vëzhgimi i Drejtpërdrejtë: Vizita në vendet kyçe turistike në rajonin e Deçanit për të vlerësuar gjendjen aktuale të infrastrukturës, atraksioneve turistike, dhe shërbimeve të disponueshme.
- Anketat: Realizimi i anketave me banorët lokalë dhe turistët për të mbledhur mendimet e tyre mbi zhvillimin e turizmit dhe ndikimin e tij në komunitet
- Analiza e të Dhënave: Analiza Sasiore. Përpunimi dhe analizimi i të dhënave të mbledhura nga intervistat, anketat, dhe vëzhgimet, duke përdorur teknika sasiore dhe cilësore.
- Identifikimi i Modeleve dhe Tendencave: Shqyrtimi i të dhënave për të identifikuar modele dhe tendenca që ndikojnë në zhvillimin e turizmit në rajon.

- Hartimi i Strategjisë dhe Rekomandimeve: Përpilimi i Strategjisë së Zhvillimit të Turizmit: Bazuar në gjetjet e hulumtimit, do të hartohen strategji dhe rekomandime konkrete për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit në rajonin e Deçanit.

Kjo metodologji e kombinuar synon të sigurojë një qasje të hollësishme dhe të balancuar për të analizuar dhe adresuar sfidat dhe mundësitë e zhvillimit të turizmit në rajonin e Deçanit, duke përfshirë aktorët kyç dhe komunitetin lokal në këtë proces.

1.4 Kontributi praktik – shkencor i punimit

Kontributi Praktik: Strategji për Zhvillimin e Infrastrukturës: Ofron udhëzime konkrete për përmirësimin e infrastrukturës, duke përfshirë rrugët, akomodimet, transportin publik dhe shërbimet turistike në rajonin e Deçanit.

Udhëzime për Promovim dhe Marketing: Propozon strategji efektive për promovimin dhe marketingun e rajonit si një destinacion turistik tërheqës, duke ndihmuar në rritjen e numrit të turistëve dhe njohjen ndërkombëtare.

Masa për Ruajtjen e Trashëgimisë: Zhvillon masa konkrete për ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, duke siguruar që zhvillimi turistik të mos dëmtojë asetet e çmuara të rajonit.

Përfshirja e Komunitetit Lokal: Ofron metoda dhe rekomandime për përfshirjen aktive të komunitetit lokal në zhvillimin dhe menaxhimin e turizmit, duke rritur ndërgjegjësimin dhe përfitimet për banorët.

Modeli për Financimin dhe Investimet: Propozon modele dhe burime financimi për investime në infrastrukturën dhe shërbimet turistike, duke ndihmuar në tërheqjen e investitorëve dhe mbështetjen financiare për projektet turistike.

Kontributi Shkencor: Analiza e Thelluar e Potencialit Turistik: Siguron një analizë të detajuar të burimeve natyrore dhe kulturore të rajonit të Deçanit, duke kontribuar në literaturën ekzistuese mbi zhvillimin e turizmit në rajone të ngjashme.

Identifikimi i Sfidave dhe Mundësive: Ndhmon në identifikimin e sfidave dhe mundësive të veçanta që ndikojnë në zhvillimin e turizmit në rajonin e Deçanit, duke shtuar njohuri të reja dhe të rëndësishme për studiuesit dhe politikëbërësit.

Zhvillimi i Modelit të Qëndrueshëm të Turizmit: Ofron një model të qëndrueshëm për zhvillimin e turizmit që mund të aplikohet jo vetëm në Deçan, por edhe në rajone të tjera me karakteristika të ngjashme.

Praktika Ndërkombëtare dhe Zbatimi Lokalisht: Analizon praktikat më të mira ndërkombëtare dhe përshtat ato në kontekstin lokal të Deçanit, duke kontribuar në literaturën mbi zbatimin e strategjive të suksesshme turistike në nivele të ndryshme.

Ndikimi në Politikat Publike: Ofron rekomandime të bazuara në hulumtime që mund të ndihmojnë në formësimin e politikave publike për zhvillimin e turizmit në Kosovë, duke ofruar një qasje të informuar dhe të balancuar për politikëbërësit.

Bazë për Hulumtime të Mëtejshme: Shërben si një bazë për hulumtime të ardhshme në fushën e zhvillimit të turizmit, duke identifikuar fusha të reja për studim dhe duke hapur rrugën për punime të tjera shkencore mbi këtë temë.

Këto kontribute, si praktike ashtu edhe shkencore, kanë për qëllim të ndihmojnë në zhvillimin e një qasjeje të integruar dhe të qëndrueshme për zhvillimin e turizmit në rajonin e Deçanit, duke siguruar që përfitimet ekonomike, kulturore dhe mjedisore të jenë të qëndrueshme dhe të shpërndara në mënyrë të drejtë për të gjithë aktorët e përfshirë.

2. DEFINIMI I TURIZMIT

Turizmi, akti dhe procesi i kalimit të kohës larg shtëpisë në kërkim të rekreacionit, relaksimit dhe kënaqësisë, duke shfrytëzuar njëkohësisht ofrimin e shërbimeve tregtare. Si i tillë, turizmi është produkt i rregullimeve shoqërore moderne, duke filluar në Evropën Perëndimore në shekullin e 17-të, megjithëse ka paraardhës në antikitetin klasik.

Turizmi dallohet nga eksplorimi në atë që turistët ndjekin një "rrugë të rrahur", përfitojnë nga sistemet e vendosura të ofrimit dhe, siç u ka hije kërkuesve të kënaqësisë, përgjithësisht janë të izoluar nga vështirësia, rreziku dhe sikleti. Turizmi, megjithatë, mbivendoset me aktivitete, interesa dhe procese të tjera, duke përfshirë, për shembull, pelegrinazhin. Kjo krijon kategori të përbashkëta, të tilla si "turizmi i biznesit", "turizmi sportiv" dhe "turizmi mjekësor" (udhëtime ndërkombëtare të ndërmarra me qëllim të marrjes së kujdesit mjekësor).

2.1 Origjina e turizmit

Në fillim të shekullit të 21-të, turizmi ndërkombëtar ishte bërë një nga aktivitetet më të rëndësishme ekonomike në botë dhe ndikimi i tij po bëhej gjithnjë e më i dukshëm nga Arktiku në Antarktidë. Prandaj historia e turizmit është me interes dhe rëndësi të madhe. Kjo histori fillon shumë kohë përpara prerjes së fjalës turistike në fund të shekullit të 18-të. Në traditën perëndimore, udhëtimet e organizuara me infrastrukturë mbështetëse, vizita turistike dhe një theks në destinacionet dhe përvojat thelbësore mund të gjenden në Greqinë dhe Romën e lashtë, të cilat mund të pretendojnë origjinën e "turizmit të trashëgimisë" (që synon festimin dhe vlerësimin të vendeve historike me rëndësi të njohur kulturore) dhe vendpushimet e plazhit. Shtatë mrekullitë e botës u bënë vende turistike për grekët dhe romakët.

Pelegrinazhi ofron paraardhës të ngjashëm, duke sjellë në lojë qytetërimet lindore. Qëllimet e tij fetare bashkëjetojnë me rrugët e përcaktuara, mikpritjen komerciale dhe një përzierje kurioziteti, aventure dhe kënaqësie midis motiveve të pjesëmarrësve. Pelegrinazhi në vendet më të hershme budiste filloi më shumë se 2000 vjet më parë, megjithëse është e vështirë të përkufizohet një tranzicion nga privimi i improvizuar i grupeve të vogla të murgjve në praktika turistike të njohura. Pelegrinazhi në Mekë është i një antikiteti të ngjashëm. Statusi turistik i haxhit është problematik duke pasur parasysh numrin e viktimave që – edhe në shekullin e 21-

të – vazhduan të pësonin gjatë udhëtimit nëpër shkretëtirë. Banja termale si një destinacion turistik - pavarësisht nga lidhjet e pelegrinazhit me vendin si një pus i shenjtë apo burim i shenjtë - nuk është domosdoshmërisht një shpikje evropiane, pavarësisht se etiketën e saj në gjuhën angleze e ka marrë nga Spa, një vendpushim i hershëm në atë që tani është Belgjika. Onsen (burimet e nxehta) më të vjetra japoneze u shërbenin larësve të paktën nga shekulli i 6-të. Turizmi ka qenë një fenomen global që nga zanafilla e tij.

Turizmi modern është një grup aktiviteteesh gjithnjë e më intensive, komercialisht i organizuar, i orientuar drejt biznesit, rrënjët e të cilave mund të gjenden në Perëndimin industrial dhe postindustrial. Turi i madh aristokratik i vendeve kulturore në Francë, Gjermani dhe veçanërisht në Itali - duke përfshirë ato që lidhen me turizmin klasik romak - i kishte rrënjët në shekullin e 16-të. Megjithatë, ajo u rrit me shpejtësi, duke zgjeruar gamën e saj gjeografike për të përqafuar peizazhet alpine gjatë gjysmës së dytë të shekullit të 18-të, në intervalet midis luftërave evropiane. (Nëse e vërteta është historikisht viktimë e parë e luftës, turizmi është i dyti, megjithëse mund të përfshijë më pas pelegrinazhet në varre dhe vendet e betejës dhe madje, nga fundi i shekullit të 20-të, në kampet e përqendrimit.) Si pjesë e zgjerimit të turneut të madh, Ekskluziviteti u dëmtua pasi nivelet e mesme tregtare, profesionale dhe industriale në zgjerim iu bashkuan klasave të pronarëve të tokave dhe atyre politike në aspiratën për të fituar akses në këtë rit të kalimit për djemtë e tyre. Nga fillimi i shekullit të 19-të, udhëtimet evropiane për shëndetin, kohën e lirë dhe kulturën u bënë praktikë e zakonshme në mesin e klasave të mesme, dhe rrugët drejt përvetësimit të kapitalit kulturor (ajo grup njohurish, eksperience dhe lustrime që ishte e nevojshme për t'u përzier në shoqërinë e sjellshme) u zbutën nga udhërrëfyes, abetare, zhvillimi i tregjeve të artit dhe suvenireve dhe sistemet e transportit dhe akomodimit të kalibruar me kujdes.

2.2 Rëndësia e turizmit

Turizmi është i rëndësishëm, më i rëndësishëm nga sa e kuptojnë shumica e njerëzve në fakt!

Rëndësia e turizmit është demonstruar në të gjithë botën. Nga avantazhet ekonomike që turizmi u sjell komuniteteve pritëse e deri te kënaqësia që turizmi u sjell vetë turistëve, nuk ka asnjë dyshim për vlerën e kësaj industrie. Rëndësia e turizmit mund të shihet nga dy këndvështrime: industria turistike dhe ajo turistike. Në këtë artikull do të shpjegoj se si industria dhe turistët përfitojnë nga industria e turizmit dhe pse është kaq e rëndësishme në shkallë globale.

Kur shumë njerëz mendojnë për industrinë e turizmit, ata vizualizojnë vetëm punëtorët e vijës së parë - Përfaqësuesin e Pushimeve, Kamerierin, Instruktorin e Zhytjes. Por në realitet, industria e turizmit shtrihet shumë, shumë më larg se kaq.

Turizmi është i rëndësishëm në shumë mënyra të ndryshme. Industria e turizmit është e ndërlidhur ngushtë me një sërë industrish dhe sektorësh globalë, duke filluar nga tregtia deri te ruajtja ekologjike.

2.3 Elementet e turizmit

Ekzistojnë disa elementë ose përbërës të turizmit dhe këto janë ato që turisti i merr parasysh përpara se të vizitojë një zonë destinacioni sipas Johnpaul (2014), ato janë si më poshtë:

1. Moti i këndshëm
2. Atraksioni skenik
3. Faktorët historikë dhe kulturorë
4. Aksesueshmëria
5. Komoditetet
6. Akomodimi
7. Siguria dhe siguria
8. Faktor tjetër
 - a. Objektet e guidës/shoqërimit
 - b. Objektet mjekësore bazë
 - c. Energjia elektrike
 - d. Uji
 - e. Sistemi i komunikimit

Mot i këndshëm: Moti i mirë me diell të ngrohtë është një nga atraksionet më të rëndësishme të çdo vendi turistik. Veçanërisht moti i mirë luan një rol të rëndësishëm për ta bërë një festë

të këndshme ose të pakëndshme. Turist nga vendet me mot ekstreme Vizitoni plazhet e detit në kërkim të motit të mirë dhe diellit. Për shkak të kësaj, shumë Spa dhe vendpushime përgjatë brigjeve të detit vijnë në ekzistencë. Në disa vende vendpushimet e stacioneve kodrinore janë zhvilluar për të përmbushur nevojat e turistëve. Shembulli më i mirë për këtë është Shimla. Tërheqjet piktoreske: - Pa dyshim që tërheqjet piktoreske janë faktorë shumë të rëndësishëm në turizëm. Peizazhi i përbërë nga male, liqene, ujëvara, akullnaja, pyje, shkretëtira, janë forca të forta që tërheqin njerëzit për t'i vizituar ato. Faktorët historikë dhe kulturorë: - Interesi historik dhe kulturor ushtroi ndikim të jashtëzakonshëm mbi udhëtarët. Një numër i madh turistësh tërhiqen çdo vit nga fuqia e madhe tërheqëse e Stratford-it në Avon në Angli për shkak të lidhjes së tij me Shekspirin, ose qytetit të Agrës në Indi për shkak të kullës së tij të famshme të anuar.

Aksesueshmëria: - Aksesueshmëria është një tjetër faktor i rëndësishëm i turizmit. Duhet të ketë akses për çdo vendndodhje të atraksioneve turistike. Nëse lokacionet e tyre janë të paarrtshme nga mjetet normale të transportit, do të kishte pak rëndësi. Të gjitha llojet e lehtësive të transportit duhet të vihen në dispozicion për këto vende. Faktori i distancës gjithashtu luan një rol të rëndësishëm në përcaktimin e zgjedhjes së një destinacioni nga një turist. Distanca më e madhe kushton shumë sesa distancat e shkurtra.

Komoditetet: - Objektet janë shumë thelbësore për çdo qendër turistike. Ato konsiderohen si ndihmë e nevojshme për qendrën turistike. Për një vendpushim bregdetar, objektet si noti, shëtitja me varkë, shëtitja me jaht në surf dhe objekte të tjera si rekreacionet dhe argëtimet janë një veçori e rëndësishme. Ekzistojnë dy lloje të komoditeteve dmth. natyrore dhe e krijuar nga njeriu. Plazhet, larja e detit, peshkimi, ngjitja, trekking, shikimi etj. janë pjesë e kategorisë së mëparshme. Llojet e ndryshme të argëtimit dhe objekteve që plotësojnë nevojat e veçanta të turistëve hyjnë në kategorinë e fundit.

Akomodimi: - Nevoja dhe nevoja e akomodimit nuk mund të injorohet në destinacionin turistik. Akomodimi luan një rol jetik në këtë fushë. Shumë ndryshime kanë ndodhur në akomodim kohët e fundit. Llojet e reja të akomodimit, veçanërisht, fshatrat e pushimeve, shtëpitë e banimit, kampingjet dhe vendet e karvanëve dhe vilat turistike etj, janë bërë shumë të njohura. Zakonisht një numër i madh turistësh vizitojnë një vend të caktuar thjesht sepse ka një hotel të klasit të parë me lehtësira të shkëlqyera. Siguria dhe siguria: Siguria dhe siguria janë jetike për ofrimin e cilësisë në turizëm. Më shumë se çdo aktivitet tjetër ekonomik, sukcesi ose dështimi i një destinacioni turistik varet nga aftësia për të ofruar një mjedis të sigurt dhe të

sigurt për vizitorët Faktorë të tjerë: - Përveç faktorëve të mësipërm, mikpritja është një nga faktorët e tillë. Është detyrë e vendit pritës të jetë mikpritës ndaj turistëve. Për këtë, qeveritë franceze dhe indiane kanë bërë shumë. Një seri filmash të shkurtër me tema të ndryshme si “të jesh i sjellshëm”, “pastërti” dhe “mirëpritja” e një vizitori” u përgatitën dhe u ekspozuan përmes një rrjeti të gjerë kinemaje në të gjithë vendin. Sloganet si "mirë se erdhe një vizitor - ktheje një mik" u shfaqën në vende të ndryshme të rëndësishme dhe pika hyrëse si stacionet hekurudhore, aeroportet dhe portet detare. Duke ndjekur metodat e mësipërme, shumë vende të tjera filluan fushatat "Bëhu i mirë". Do të thotë që turistët duhet të trajtohen si miq.

2.4 Fuqia e turizmit

Përkufizimi i potencës turistike sipas Mariotti dalam Yoeti (1983:160-162) është gjithçka që merrni në destinacionin turistik dhe vendin tërheqës të njerëzve që duan të vijnë atje. Sukardi (1998:67) zbulon gjithashtu se gjithçka ka vendi dhe është e dobishme për të zhvilluar industrinë e turizmit në zonë. Potencia turistike ndahet në tre. Ato janë fuqia natyrore, fuqia kulturore dhe fuqia njerëzore. Këtu disa përkufizime nga llojet e potencës janë si më poshtë:

Fuqia natyrore: Potenciteti natyror nënkupton gjendjen e florës dhe faunës, peizazhin e zonës si pylli, plazhi. Avantazhi dhe disavantazhi i asaj zone nëse zhvillohet, do të rrisë vizitorët që të vijnë në objekt.

Fuqia kulturore: Fuqia kulturore do të thotë që e gjithë rezultati, ndjesia, iniciativa njerëzore si zakonet, zanati, arti, trashëgimia e paraardhësve si ndërtesa, monumenti, etj. Ka dhjetë elementë kulturorë në një atraksion turistik si zanati, tradita, historia. të një vendi/zone, arkitekturë, ushqim/tradicional vendas, art dhe muzikë, mënyrë jetese e një shoqërie, fe, gjuhë dhe veshje/tradicionale lokale. Benteng Kuto Besak i përket turizmit kulturor sepse kjo është një ndërtesë e trashëgimisë dhe ka vlerë historike e cila nuk mund të përdoret si të tjerët (Shaw dhe William, 1997).

Fuqia njerëzore: Human është gjithashtu potencialisht i dobishëm për të qenë objekt turistik nga shfaqja e lëvizjes së kërcimit dhe shfaqja e artit kulturor të asaj zone.

3 TURIZMI NË KOMUNËN E DEÇANIT

Komuna e Deçanit është një komunë në pjesën perëndimore të Kosovës. Qendra administrative e saj është qyteti i Deçanit. Komuna është e njohur për bukuritë natyrore, përfshirë Malet e Bjeshkëve të Nemuna, dhe për Manastirin e Deçanit, një nga monumentet më të rëndësishme kulturore dhe fetare në rajon. Manastiri i Deçanit është pjesë e trashëgimisë botërore të UNESCO-s. Në aspektin administrativ, komuna përbëhet nga disa fshatra dhe qyteti i Deçanit. Ekonomia lokale bazohet kryesisht në bujqësi, blegtori, dhe në disa sektorë të vegjël të industrisë dhe shërbimeve.

3.1 Zhvillimi i turizmit në Deçan

Zhvillimi i turizmit në Deçan kërkon një qasje të integruar që përfshin planifikimin strategjik, investimet në infrastrukturë, promovimin efektiv dhe bashkëpunimin e ngushtë mes sektorit publik dhe privat. Këtu janë disa hapa të detajuar që mund të ndihmojnë në zhvillimin e turizmit në Deçan:

1. Identifikimi dhe zhvillimi i atraksioneve turistike

Atraksione natyrore

- Bjeshkët e Nemuna: Promovimi i ecjeve, ngjitjeve, kampingut dhe aktiviteteve të tjera në natyrë. Organizimi i tureve të guiduara dhe krijimi i shtigjeve të shënuara për turistët
- Liqenet dhe lumenjtë: Krijimi i zonave rekreative dhe ofrimi i aktiviteteve si peshkimi dhe sportet ujore.

Atraksione kulturore dhe historike

- Manastiri i Deçanit: Zhvillimi i programeve të vizitave të udhëzuara dhe organizimi i ngjarjeve kulturore në manastir.
- Muzeumet dhe vendet arkeologjike: Investimi në restaurimin dhe promovimin e vendndodhjeve historike

2. Përmirësimi i infrastrukturës

Akomodimi dhe shërbimet

- Hotele dhe bujtina: Ndërtimi i strukturave akomoduese me standarde të larta dhe me kapacitete të ndryshme për të përmbushur nevojat e të gjitha llojeve të turistëve.

- Restorante dhe kafene: Ofrimi i ushqimit lokal dhe ndërkombëtar për të kënaqur shijet e ndryshme të vizitorëve.

Transporti dhe qasja

- Rrugët dhe parkingu: Përmirësimi i rrugëve dhe krijimi i hapësirave të mjaftueshme për parkim për të lehtësuar qasjen në atraksionet kryesore.
- Transporti publik dhe privat: Sigurimi i opsioneve të ndryshme transporti për turistët, duke përfshirë autobusat dhe shërbimet e taksive.

3. Marketing dhe promovim

Strategjia e marketingut

- Fushatat promovuese: Përdorimi i mediave sociale, faqet e internetit, broshurat dhe reklamat për të promovuar Deçanin si një destinacion tërheqës turistik.
- Ngjarje dhe panairë: Pjesëmarrja në panairë turistike dhe organizimi i ngjarjeve për të tërhequr vëmendjen e turistëve dhe agjencive turistike.
- Paketat turistike të organizuara: Krijimi i paketave turistike që përfshijnë vizita në atraksionet kryesore, aktivitete në natyrë dhe përvoja kulturore.
- Paketa sezonale: Zhvillimi i ofertave sezonale për të inkurajuar vizitat gjatë gjithë vitit.

4. Mbështetja e komunitetit lokal

Trajnimi dhe edukimi

- Trajnimi i stafit: Ofrimi i trajnimeve për udhëzuesit turistikë, stafin e hotelierisë dhe shërbimeve të tjera për të siguruar një nivel të lartë të shërbimit.
- Edukimi i komunitetit: Organizimi i punëtorive dhe seminareve për të rritur ndërgjegjësimin për përfitimet e turizmit dhe mënyrat për të kontribuar në zhvillimin e tij.

Mbështetja financiare dhe teknike

- Grante dhe kredi: Ofrimi i mbështetjes financiare për bizneset lokale që duan të investojnë në sektorin e turizmit.
- Konsulenca dhe trajnimi: Sigurimi i shërbimeve të konsulencës për bizneset e vogla për të ndihmuar në zhvillimin dhe menaxhimin e suksesshëm të bizneseve turistike.

5. Menaxhimi i qëndrueshëm i turizmit

Ruajtja e mjedisit dhe trashëgimisë kulturore

- Politikat mjedisore: Zbatimi i politikave për mbrojtjen e mjedisit dhe minimizimin e ndikimeve negative të turizmit.
- Programe edukative: Edukimi i turistëve dhe komunitetit për rëndësinë e ruajtjes së natyrës dhe trashëgimisë kulturore.

Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm

- Aktivitete të qëndrueshme: Promovimi i aktiviteteve turistike që janë në harmoni me mjedisin dhe që kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm të zonës.
- Certifikimi i qëndrueshmërisë: Nxitja e bizneseve lokale për të fituar certifikime të qëndrueshmërisë për të tërhequr turistët e ndërgjegjshëm mjedisor.

Zhvillimi i turizmit në Deçan mund të sjellë përfitime të mëdha ekonomike dhe sociale për komunitetin lokal, duke e kthyer atë në një destinacion të njohur dhe tërheqës për turistët vendas dhe ndërkombëtarë

3.2 Pëfitimet e turizmit në komunën e Deçanit

Rritja e turizmit mund të ketë ndikim të rëndësishëm në zhvillimin ekonomik të Deçanit. Ja disa mënyra se si turizmi mund të kontribuojë në rritjen ekonomike të komunës:

Krijimi i vendeve të punës: Rritja e turizmit kërkon më shumë shërbime si akomodim, udhëzues turistikë, restorante, dhe transport. Kjo krijon mundësi të reja punësimi për banorët lokalë.

Rritja e të ardhurave: Turistët shpenzojnë para për ushqim, akomodim, suvenire dhe aktivitete të tjera, duke rritur të ardhurat për bizneset lokale dhe individët.

Përmirësimi i infrastrukturës: Për të tërhequr dhe mirëpritur turistët, është e nevojshme të investohet në infrastrukturë si rrugë, objekte akomoduese dhe shërbime të tjera. Këto investime përmirësojnë cilësinë e jetës për të gjithë banorët.

Nxitja e investimeve: Suksesi në turizëm mund të tërheqë investitorë të rinj që janë të interesuar në zhvillimin e bizneseve dhe projekteve të reja turistike dhe rekreative. Promovimi i kulturës dhe trashëgimisë: Atraksionet kulturore dhe historike, si Manastiri i Deçanit, tërheqin turistët dhe rrisin ndërgjegjësimin për rëndësinë e ruajtjes së trashëgimisë kulturore. Kjo mund të sjellë edhe fonde dhe projekte për ruajtjen dhe promovimin e këtyre pasurive.

Diversifikimi ekonomik: Zhvillimi i turizmit ndihmon në diversifikimin e ekonomisë lokale, duke zvogëluar varësinë nga sektorët tradicionalë si bujqësia dhe blegtoaria.

Megjithatë, për të arritur këto përfitime, është e rëndësishme që zhvillimi turistik të menaxhohet në mënyrë të qëndrueshme dhe të merret parasysh mbrojtja e mjedisit dhe trashëgimisë kulturore.

3.3 Sfidat e turizmit në Deçan

Rajoni i Deçanit, me pasuritë e tij të shumta natyrore dhe kulturore, përfaqëson një potencial të konsiderueshëm për zhvillimin e turizmit. Megjithatë, pavarësisht nga ky potencial i madh, zhvillimi turistik i rajonit përballlet me një sërë sfidash që pengojnë realizimin e tij të plotë. Problemi kryesor që ky studim synon të trajtojë është identifikimi dhe analizimi i faktorëve që kufizojnë zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit në rajonin e Deçanit.

1. **Infrastruktura e Pamjaftueshme:** Një nga sfidat kryesore është mungesa e infrastrukturës adekuate, duke përfshirë rrugët, akomodimet, dhe shërbimet bazë për turistët. Rrugët e papërshtatshme dhe të pashtuara, mungesa e transportit publik të rregullt dhe kushtet e dobëta të akomodimit mund të pengojnë qasjen e lehtë dhe komode të turistëve në rajon. Kjo e bën të vështirë për turistët të eksplorojnë dhe të shijojnë bukuritë e zonës.

2. **Mungesa e Promovimit dhe Marketingut:** Rajoni i Deçanit nuk është promovuar në mënyrë të mjaftueshme si një destinacion turistik, duke rezultuar në njohje të ulët dhe interes të kufizuar nga ana e turistëve potencialë. Mungesa e strategjive efektive të marketingut dhe promovimit ndërkombëtar dhe vendas e bën të vështirë për rajonin të tërheqë vizitorë dhe të konkurrojë me destinacionet e tjera turistike.

3. **Ruajtja dhe Mbrojtja e Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore:** Rajoni i Deçanit përmban shumë asete të rëndësishme kulturore dhe natyrore që kërkojnë mbrojtje dhe ruajtje të veçantë. Presioni i rritur nga turizmi mund të çojë në degradimin e këtyre aseteve, nëse nuk menaxhohet siç duhet. Ky është një problem i rëndësishëm që kërkon zhvillimin e strategjive të qëndrueshme për të balancuar zhvillimin turistik dhe mbrojtjen e mjedisit dhe trashëgimisë kulturore.

4. **Përfshirja dhe Ndërgjegjësimi i Komunitetit Lokal:** Zhvillimi i suksesshëm i turizmit kërkon përfshirjen aktive dhe ndërgjegjësimin e komunitetit lokal. Mungesa e angazhimit dhe

përfshirjes së banorëve lokalë në proceset e planifikimit dhe menaxhimit të turizmit mund të çojë në rezistencë dhe mungesë mbështetjeje për iniciativat turistike. Është e nevojshme të edukohen dhe të ndërgjegjësohen banorët lokalë mbi përfitimet dhe përgjegjësitë që sjell turizmi, si dhe të inkurajohet pjesëmarrja e tyre aktive.

5. Investimet dhe Mbështetja Financiare: Investimet e pamjaftueshme në infrastrukturë, shërbime dhe promovim turistik përbëjnë një pengesë të madhe për zhvillimin e turizmit në Deçan. Mbështetja financiare nga institucionet qeveritare, organizatat ndërkombëtare dhe sektori privat është thelbësore për të adresuar këto sfida dhe për të krijuar një mjedis të favorshëm për zhvillimin turistik.

3.4 Prespektiva e zhvillimit të turizmit në komunën e Deçanit

Zhvillimi i turizmit në Deçan mund të realizohet përmes një strategjie të mirëplanifikuar që përfshin disa hapa kryesorë:

1. Promovimi i atraksioneve turistike

Manastiri i Deçanit: Promovimi i këtij monamenti të trashëgimisë botërore të UNESCO-s mund të tërheqë turistë të interesuar në histori dhe kulturë. Bjeshkët e Nemuna: Reklamimi i mundësive për ecje, alpinizëm dhe aktivitete të tjera në natyrë mund të tërheqë turistë aventurierë.

2. Zhvillimi i infrastrukturës

Akomodim dhe shërbime: Ndërtimi i hoteleve, bujtinave dhe restoranteve për të ofruar shërbime të cilësisë së lartë për turistët.

Transporti: Përmirësimi i rrugëve dhe ofrimi i shërbimeve të transportit publik dhe privat për lehtësimin e qasjes në atraksionet turistike.

3. Paketat turistike dhe aktivitetet

Paketa turistike: Krijimi i paketave të organizuara që përfshijnë vizita në atraksionet kryesore, udhëtime në natyrë dhe eksperiencia kulturore.

Aktivitete sezonale: Organizimi i aktiviteteve të ndryshme sezonale, si festivale kulturore, ngjarje sportive dhe tregje artizanale.

4. Trajnimi i stafit dhe guidave turistike

Edukimi dhe trajnimi: Sigurimi i programeve të trajnimit për udhëzuesit turistikë dhe stafin e hotelierisë për të ofruar shërbime profesionale dhe të këndshme për vizitorët.

5. Marketing dhe promovim

Fushata marketingu: Zhvillimi i fushatave marketingu në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar për të promovuar Deçanin si destinacion turistik.

Pjesëmarrja në panaire turistike: Pjesëmarrja në panaire dhe ekspozita turistike për të prezantuar atraksionet dhe ofertat e Deçanit.

6. Mbështetja e ndërmarrjeve locale

Mbështetje financiare dhe teknike: Ofrimi i granteve dhe kredive për bizneset lokale që investojnë në sektorin e turizmit.

Partneritetet publike-private: Krijimi i partneriteteve mes autoriteteve lokale dhe sektorit privat për të zhvilluar projekte turistike.

7. Menaxhimi i qëndrueshëm i mjedisit

Ruajtja e natyrës: Zbatimi i politikave për mbrojtjen e mjedisit natyror dhe trashëgimisë kulturore për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm.

Edukimi i vizitorëve: Edukimi i turistëve mbi rëndësinë e mbrojtjes së mjedisit dhe respektimi i kulturës lokale.

8. Zhvillimi i turizmit kulturor dhe rural

Promovimi i kulturës lokale: Organizimi i ngjarjeve kulturore, punëtorive artizanale dhe festivaleve tradicionale për të tërhequr turistët e interesuar në kulturën dhe traditat lokale.

Turizmi rural: Nxitja e vizitave në fshatrat përreth dhe përvoja autentike të jetës rurale, duke përfshirë bujqësinë dhe gatimin tradicional.

4 REZULTATET E PYETESORIT

Janë anketuar 30 turiste ne komunën e Deqanit, për të marrë opinionet e tyre në lidhje me temën.

4.1 Statistikat deskriptive

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
GJINIA	30	1,00	2,00	1,3667	,49013
MOSHA	30	1,00	4,00	2,4000	,67466
NIVELI I ARSIMIT	30	1,00	4,00	2,4667	,62881
VENDBANIMI	30	1,00	2,00	1,6000	,49827
A KENI VIZITUAR NDONJEHERË RAJONIN E DEQANIT	30	1,00	3,00	1,4000	,81368
CILAT ATRAKSIONE TURISTIKE KENI VIZITUAR NË DEQAN	30	1,00	4,00	3,0667	1,11211
CILAT JANË ASPEKTET ME TERHEQESE TE RAJONIT TË DEQANIT PER TURISTET	30	1,00	5,00	4,1333	1,25212
SI DO TE VLERËSONI INFRASTRUKTUREN AKTUALE TURISTIKE NË DEQAN	30	1,00	5,00	3,8000	,96132
A MENDONI SE KA NEVOJ PER PERMIRSIME, NË CILËN FUSHË?	30	1,00	5,00	4,3000	1,11880
ÇFARË MENDONI PËR POTENCIALIN E ZHVILLIMIT TË TURIZMIT NË DEQAN?	30	3,00	5,00	4,2667	,52083
A MENDONI SE ZHVILLIMI I TURIZMIT NË DEQAN NDIKON EDHE NË ZHVILLIMIN EKONOMIK	30	2,00	5,00	4,0667	,86834

A MENDONI SE DEQANI ËSHTE VEND I PËRSHTATSHEM PER TURIZEM	30	2,00	5,00	4,4667	,81931
Valid N (listwise)	30				

4.2 Analiza e Besueshmerisë

Testi Alpha Cron (Cronbach's Alpha) është një mënyrë për të vlerësuar konsistencën e brendshme të një skale ose një set të pyetjeve të përdorura në një kërkim ose një ankete. Për shkurtim, është një shenjë e shkallës së besueshmërisë (reliabilitetit) të një instrumenti të përdorur për të matur një koncept ose karakteristikë. Përdoret për të vlerësuar nëse pyetjet në një skalë apo një instrument të tjera kanë një konsistencë të përgjithshme.

Nëse testi ka një vlerë të lartë të Alpha Cron, kjo sugjeron se pyetjet janë të konsistenta dhe të besueshme për të matur atë që synon instrumenti. Testi Alpha Cron llogaritet duke matur korrelacionin mes secilës dy pyetjeve në një skalë.

Nëse testi Alpha Cron ka një vlerë të ulët, është e mundur që disa pyetje në instrument të mos jenë të përshtatshme ose të qartë, dhe duhet të rishikohen ose të eliminohen. Testi Alpha Cron është një mjet i rëndësishëm për të vlerësuar konsistencën e një skale apo një set të pyetjeve në një kërkim ose një ankete. Nëpërmjet llogaritjes së korrelacioneve midis pyetjeve, ky test ofron një mënyrë objektive për të matur nivelin e besueshmërisë së instrumentit tuaj. Niveli i testit alpha në SPSS zakonisht i referohet nivelit të rëndësisë (alpha level) që përdoret për të vendosur pragun për refuzimin e hipotezës zero në një test statistik. Në analizën e besueshmërisë, alfa e Cronbach është një masë e besueshmërisë së brendshme ose qëndrueshmërisë së një seti të të dhënave.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,663	12

Interpretimi i Rezultateve të Alfa e Cronbach

Alfa më e madhe se 0.9: Shumë e lartë (besueshmëri e shkëlqyeshme)

Alfa ndërmjet 0.8 dhe 0.9: E lartë (besueshmëri e mirë)

Alfa ndërmjet 0.7 dhe 0.8: E pranueshme

Alfa ndërmjet 0.6 dhe 0.7: E dyshimtë

Alfa ndërmjet 0.5 dhe 0.6: E ulët (besueshmëri e dobët)

Alfa më e vogël se 0.5: Shumë e ulët (besueshmëri shumë e dobët)

Një Alfa e Cronbach më e lartë tregon një shkallë më të lartë të besueshmërisë së brendshme, që do të thotë se artikujt në skale janë në përputhje dhe të lidhur mirë me njëri-tjetrin.

4.3 Tabelat Cross Tabs

Cross tabs (ose tabela kontigjence) janë një mjet statistik që përdoret për të analizuar dhe paraqitur marrëdhëniet midis dy ose më shumë ndryshoreve kategorike. Ky lloj analize është shumë i dobishëm për të identifikuar dhe kuptuar modelet dhe lidhjet e mundshme mes ndryshoreve në një grup të dhënash. Ja se si funksionojnë cross tabs dhe si të interpretohen: Ndërtimi i Cross Tabs: Për të ndërtuar një tabelë kontigjence, duhet të keni dy ose më shumë variabla kategorike. Çdo qelizë në tabelë tregon numrin (ose përqindjen) e rasteve që bien në kombinimin specifik të kategorive për të dy variablat. Për të lehtësuar interpretimin, shpesh përdoren edhe përqindjet që tregojnë përqindjen e përgjithshme të rasteve që përbëjnë çdo kombinim. Interpretimi i rezultateve: Analiza e tabelës kontigjente ndihmon në identifikimin e lidhjeve të mundshme midis ndryshoreve.

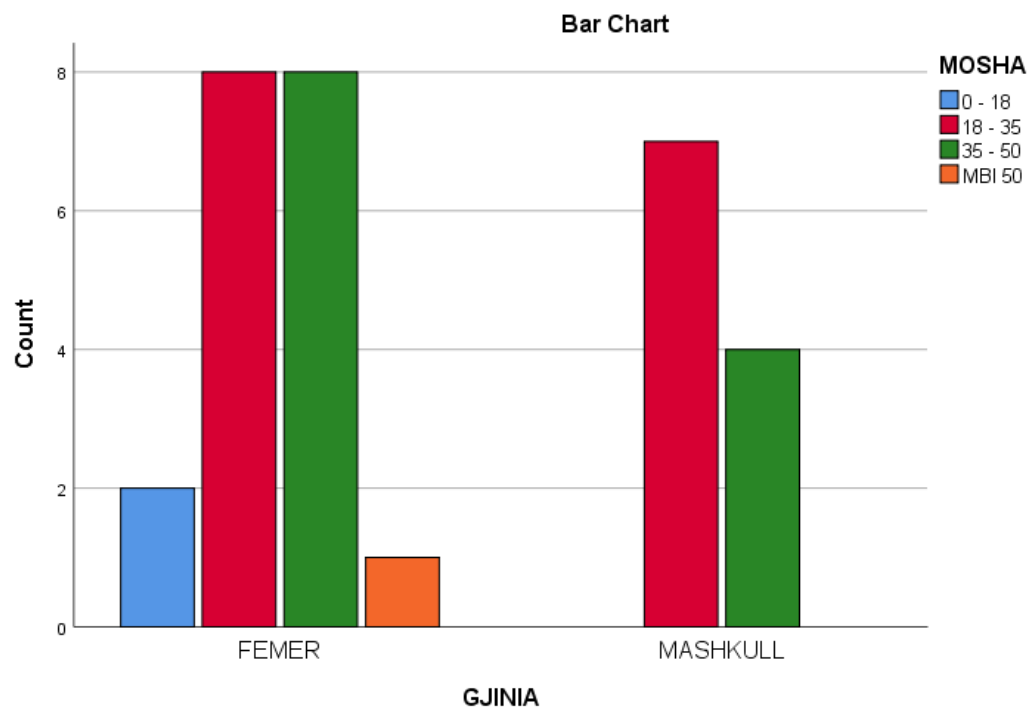
Përfitimet e përdorimit të Cross Tabs: Analizë e thjeshtë dhe e shpejtë: Tabelat kontigjente ofrojnë një mënyrë të shpejtë dhe të thjeshtë për të analizuar marrëdhëniet midis dy ose më shumë ndryshoreve. Visualizimi i të dhënave: Ato ofrojnë një mënyrë vizuale për të parë lidhjet midis variablave kategorikë, duke e bërë më të lehtë identifikimin e modeleve dhe anomalive. Interpretim i drejtpërdrejtë: Rezultatet e tabelave kontigjente janë të lehta për t'u interpretuar dhe përdorur për të marrë vendime.

Cross tabs janë një vegël e fuqishme në analizën statistikore për të eksploruar dhe kuptuar marrëdhëniet mes variablave kategorikë, duke ofruar një paraqitje të qartë dhe të kuptueshme të të dhënave.

GJINIA * MOSHA Crosstabulation

Count

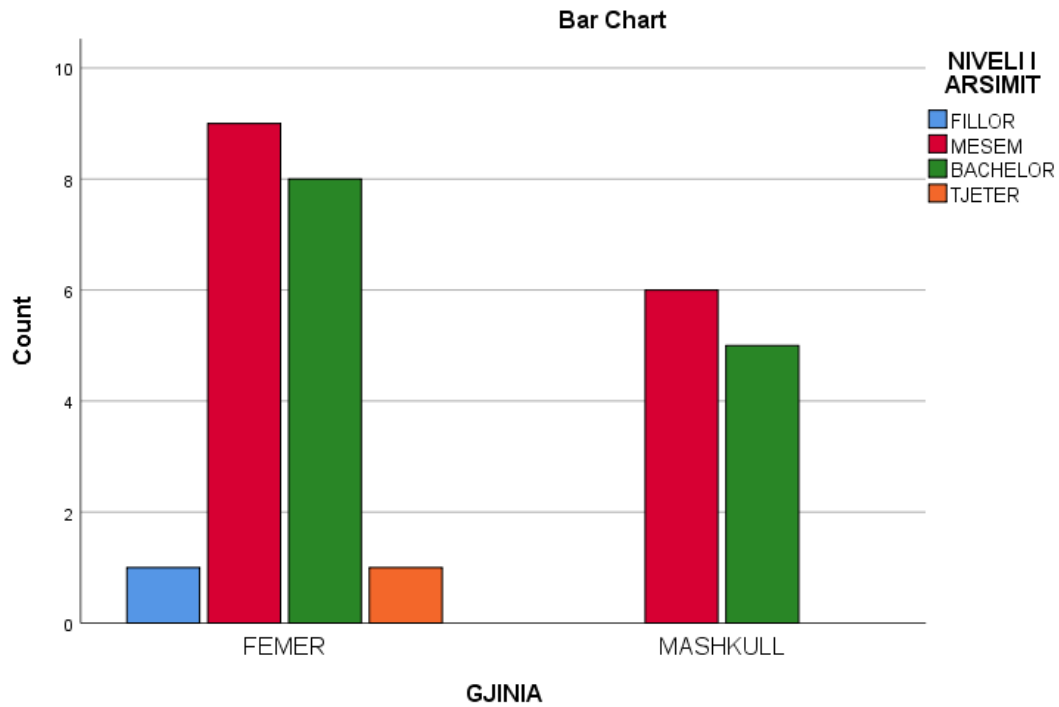
		MOSHA				
		0 - 18	18 - 35	35 - 50	MBI 50	Total
GJINIA	FEMER	2	8	8	1	19
	MASHKULL	0	7	4	0	11
Total		2	15	12	1	30

GJINIA * NIVELI I ARSIMIT Crosstabulation

Count

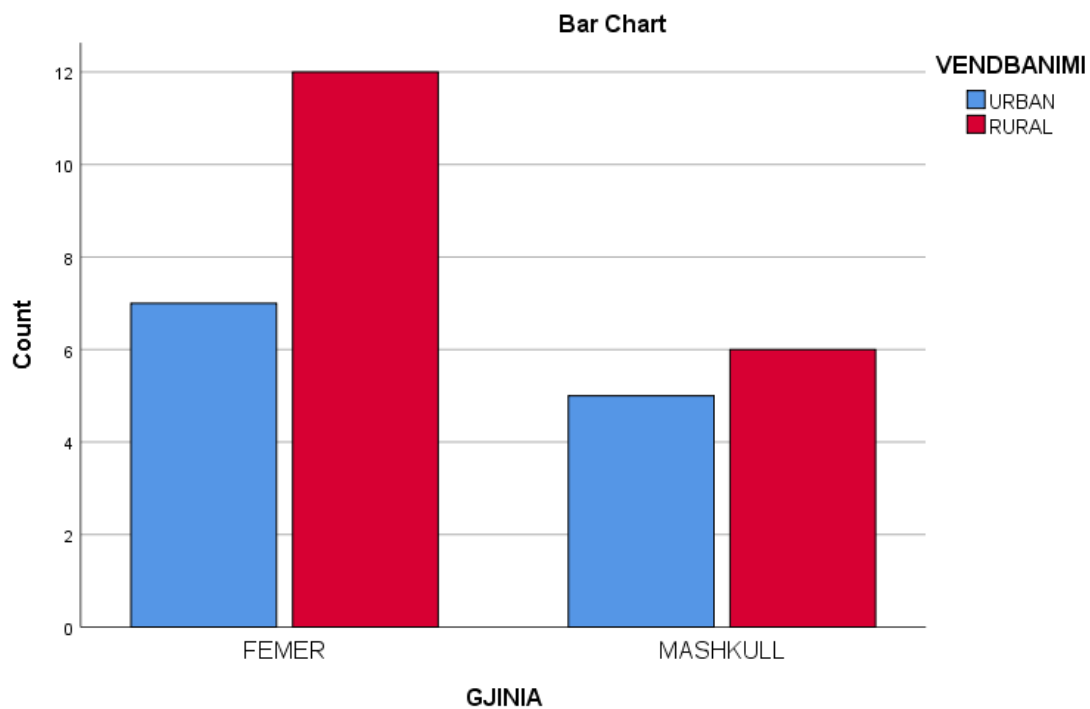
		NIVELI I ARSIMIT				Total
		FILLOR	MESEM	BACHELOR	TJETER	
GJINIA	FEMER	1	9	8	1	19
	MASHKULL	0	6	5	0	11
Total		1	15	13	1	30

GJINIA * VENDBANIMI Crosstabulation

Count

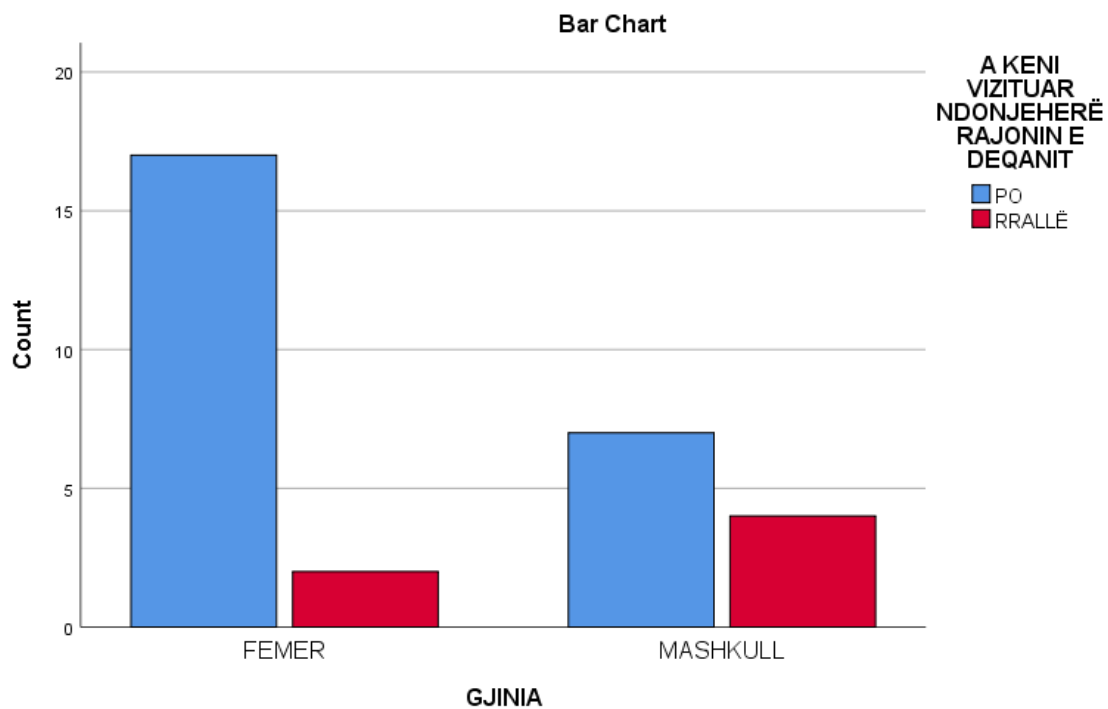
		VENDBANIMI		Total
		URBAN	RURAL	
GJINIA	FEMER	7	12	19
	MASHKULL	5	6	11
Total		12	18	30

GJINIA * A KENI VIZITUAR NDONJEHERË RAJONIN E DEQANIT Crosstabulation

Count

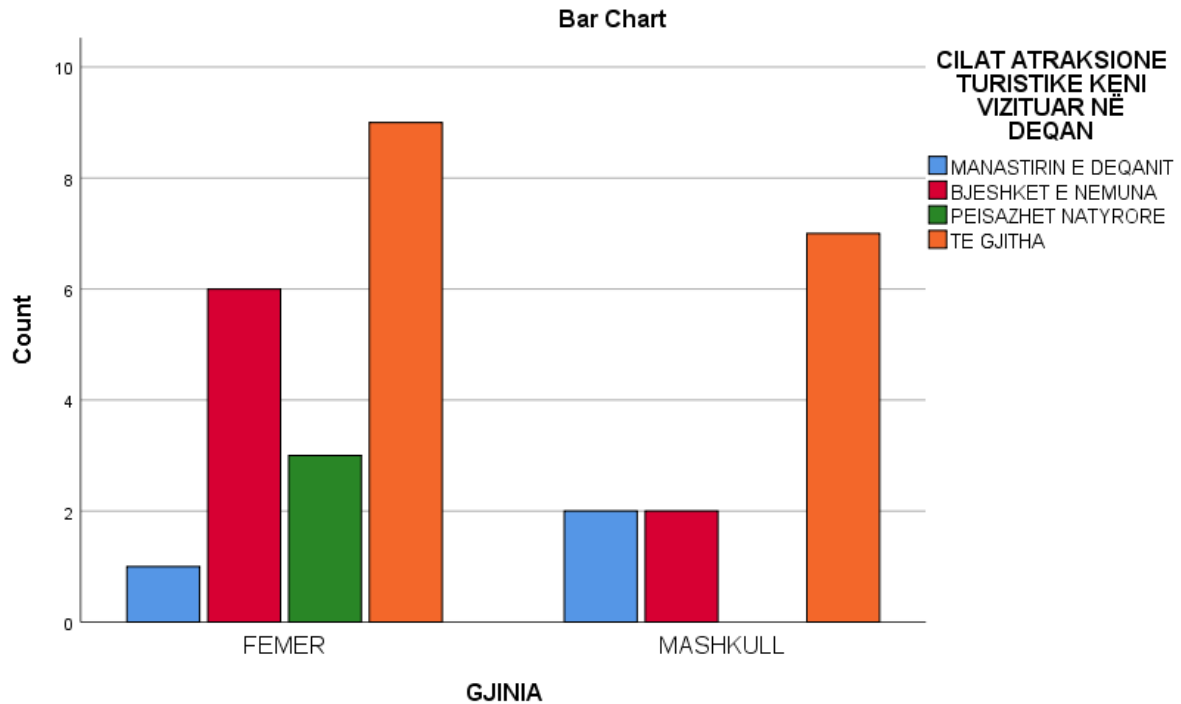
		A KENI VIZITUAR NDONJEHERË RAJONIN E DEQANIT		
		PO	RRALLË	Total
GJINIA	FEMER	17	2	19
	MASHKULL	7	4	11
Total		24	6	30

GJINIA * CILAT ATRAKSIONE TURISTIKE KENI VIZITUAR NË DEQAN Crosstabulation

Count

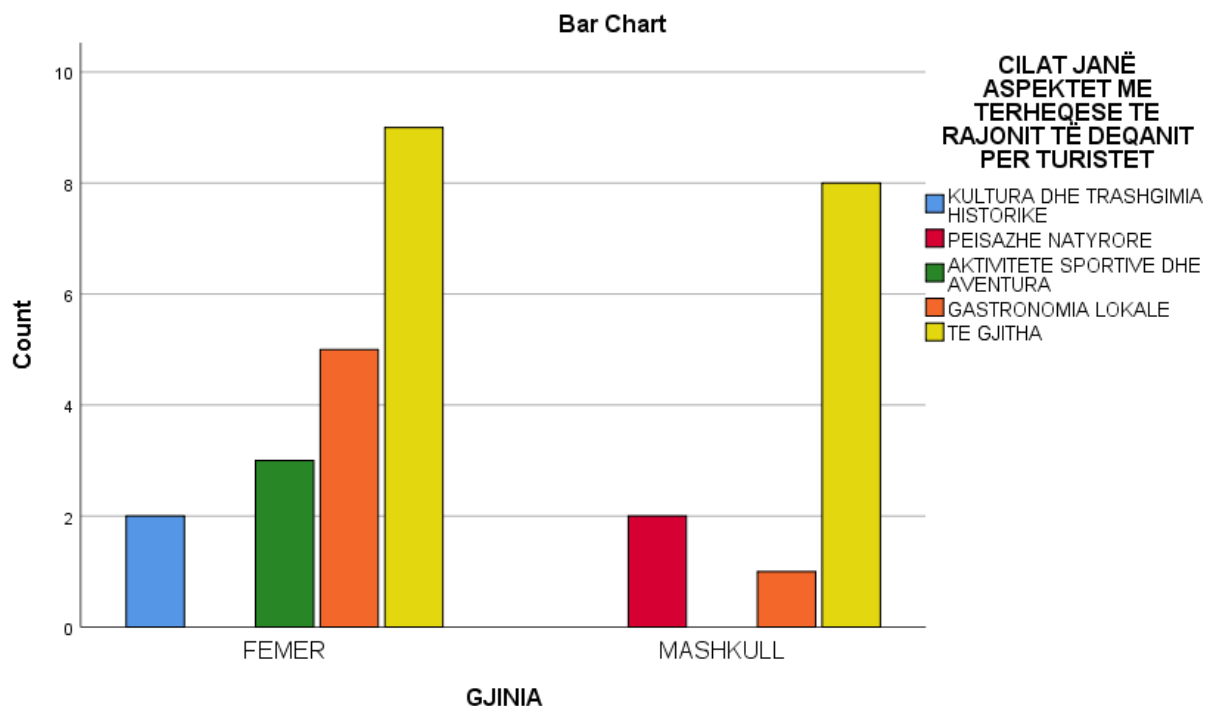
		CILAT ATRAKSIONE TURISTIKE KENI VIZITUAR NË DEQAN				Total
		MANASTIRIN E DEQANIT	BJESHKET E NEMUNA	PEISAZHET NATYRORE	TE GJITHA	
GJINIA	FEMER	1	6	3	9	19
	MASHKULL	2	2	0	7	11
Total		3	8	3	16	30

**GJINIA * CILAT JANË ASPEKTET ME TERHEQESE TE RAJONIT TË DEQANIT PER
TURISTET Crosstabulation**

Count

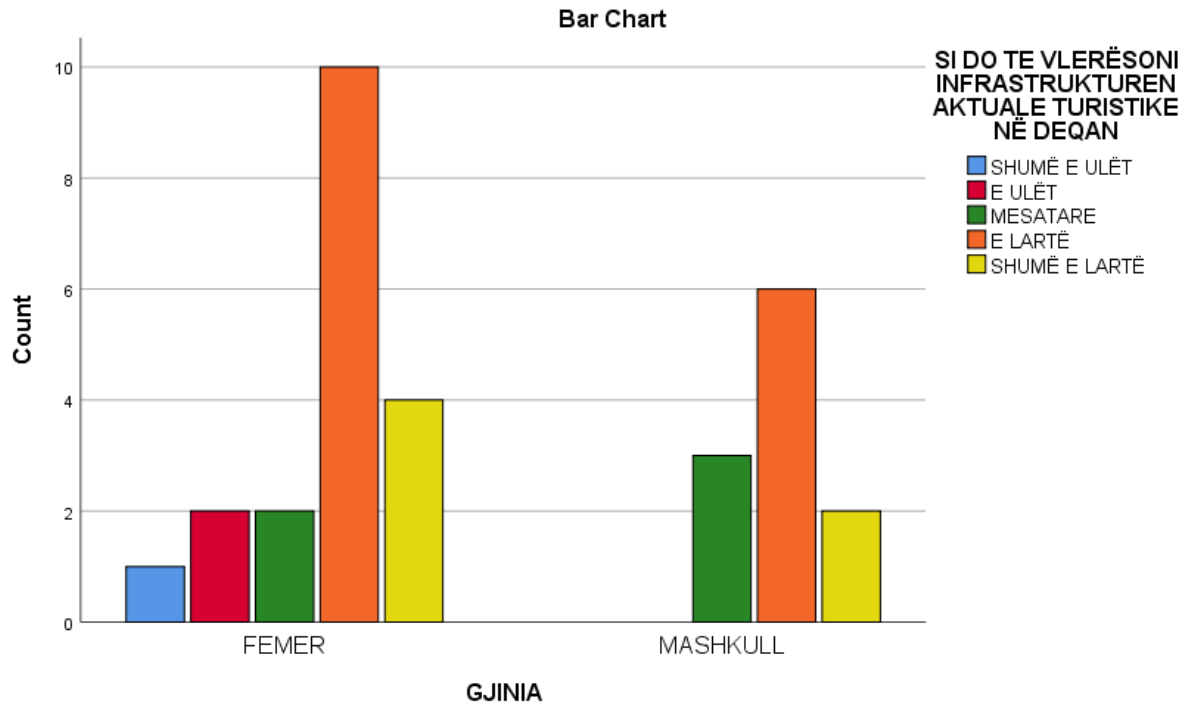
		CILAT JANË ASPEKTET ME TERHEQESE TE RAJONIT TË DEQANIT PER					Total
		KULTURA DHE TRASHGIMIA HISTORIKE	PEISAZHE NATYRORE	TURISTET AKTIVITETE SPORTIVE DHE AVENTURA	GASTRONO MIA LOKALE	TE GJITHA	
GJINIA	FEMER	2	0	3	5	9	19
	MASHKULL	0	2	0	1	8	11
Total		2	2	3	6	17	30

GJINIA * SI DO TE VLERËSONI INFRASTRUKTUREN AKTUALE TURISTIKE NË DEÇAN
Crosstabulation

Count

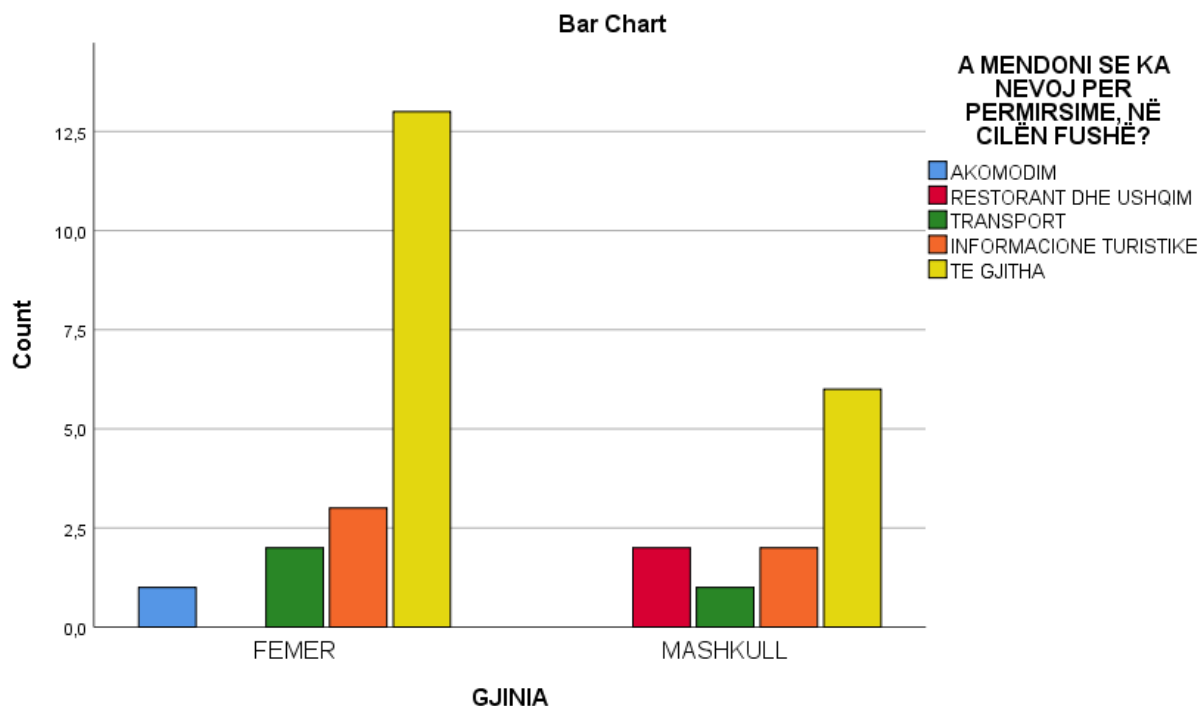
		SI DO TE VLERËSONI INFRASTRUKTUREN AKTUALE TURISTIKE NË DEÇAN					Total
		SHUMË E ULËT	E ULËT	MESATARE	E LARTË	SHUMË E LARTË	
GJINIA	FEMER	1	2	2	10	4	19
	MASHKULL	0	0	3	6	2	11
Total		1	2	5	16	6	30

GJINIA * A MENDONI SE KA NEVOJ PER PERMIRSIME, NË CILËN FUSHË?
Crosstabulation

Count

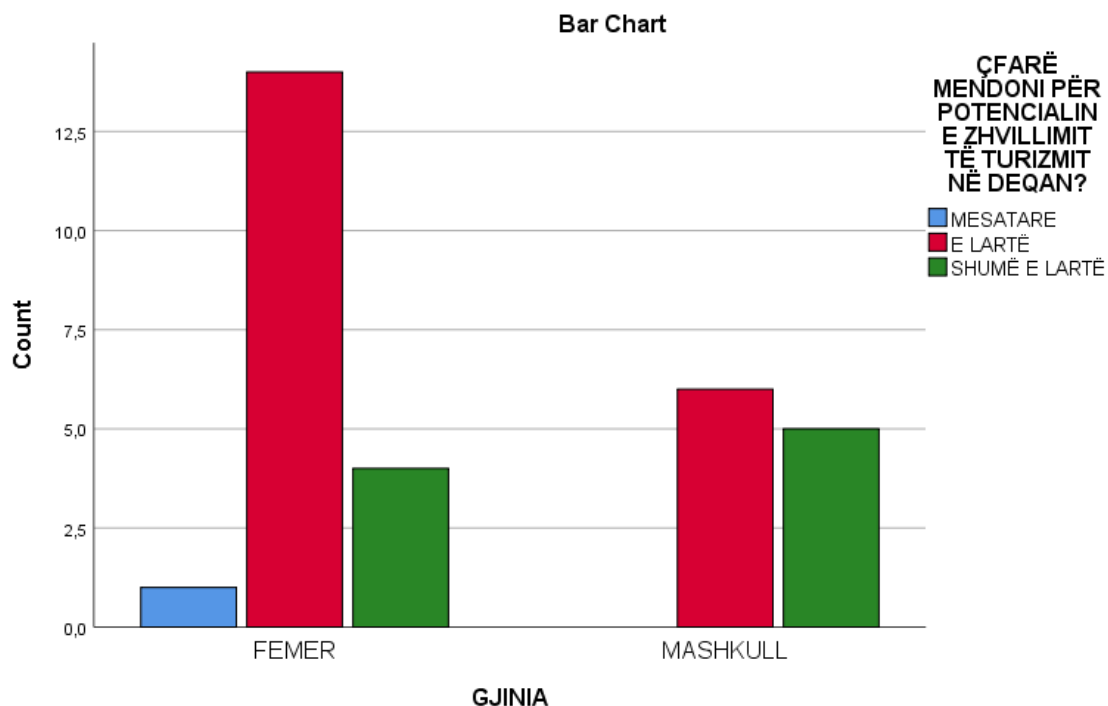
		A MENDONI SE KA NEVOJ PER PERMIRSIME, NË CILËN FUSHË?					Total
		AKOMODIM	RESTORANT DHE USHQIM	TRANSPORT	INFORMACIO NE TURISTIKE	TE GJITHA	
GJINIA	FEMER	1	0	2	3	13	19
	MASHKULL	0	2	1	2	6	11
Total		1	2	3	5	19	30

**GJINIA * ÇFARË MENDONI PËR POTENCIALIN E ZHVILLIMIT TË TURIZMIT
NË DEÇAN? Crosstabulation**

Count

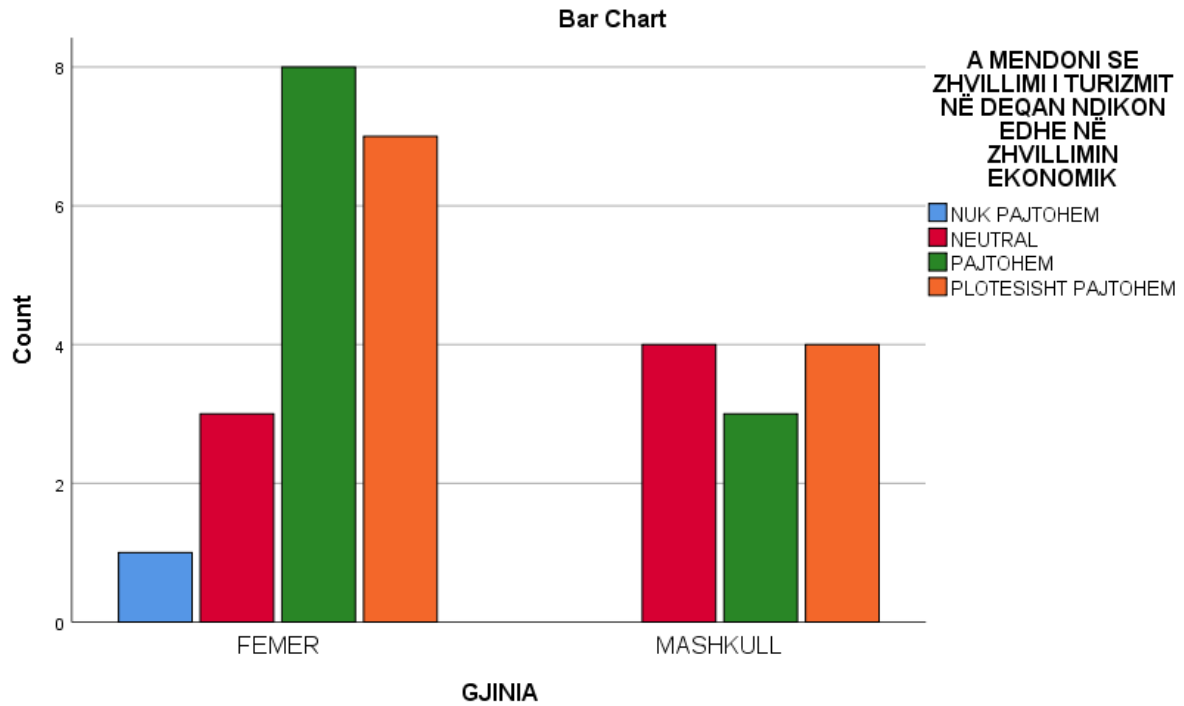
		ÇFARË MENDONI PËR POTENCIALIN E ZHVILLIMIT TË TURIZMIT NË DEÇAN?			Total
		MESATARE	E LARTË	SHUMË E LARTË	
GJINIA	FEMER	1	14	4	19
	MASHKULL	0	6	5	11
Total		1	20	9	30

GJINIA * A MENDONI SE ZHVILLIMI I TURIZMIT NË DEÇAN NDIKON EDHE NË ZHVILLIMIN EKONOMIK Crosstabulation

Count

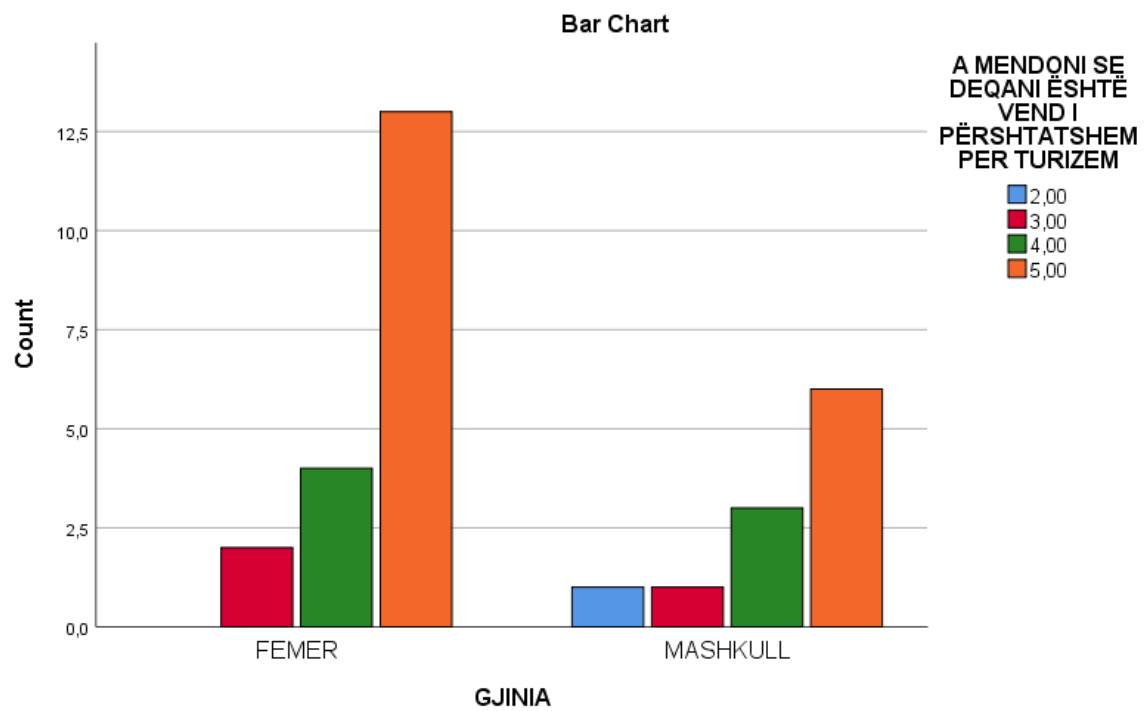
		A MENDONI SE ZHVILLIMI I TURIZMIT NË DEÇAN NDIKON EDHE NË ZHVILLIMIN EKONOMIK				Total
		NUK PAJTOHEM	NEUTRAL	PAJTOHEM	PLOTESISHT PAJTOHEM	
GJINIA	FEMER	1	3	8	7	19
	MASHKULL	0	4	3	4	11
Total		1	7	11	11	30

GJINIA * A MENDONI SE DEÇANI ËSHTË VEND I PËRSHTATSHËM PER TURIZEM
Crosstabulation

Count

		A MENDONI SE DEÇANI ËSHTË VEND I PËRSHTATSHËM PER TURIZEM				Total
		2,00	3,00	4,00	5,00	
GJINIA	FEMER	0	2	4	13	19
	MASHKULL	1	1	3	6	11
Total		1	3	7	19	30

PERFUNDIMI

Komuna e Deçanit, e vendosur në pjesën perëndimore të Kosovës, është një destinacion turistik me potencial të madh, duke ofruar një kombinim unik të trashëgimisë kulturore, historike dhe natyrore. Ky rajon i pasur dhe i larmishëm tërheq vizitorë që kërkojnë përvoja autentike dhe të paharrueshme, duke u bërë një pikë e rëndësishme e turizmit në Kosovë. Një nga monumentet më të spikatura dhe të njohura në Deçan është Manastiri i Deçanit. I ndërtuar në shekullin e 14-të, ky manastir është një nga shembujt më të mirë të arkitekturës mesjetare serbe dhe është pjesë e trashëgimisë botërore të UNESCO-s. Manastiri tërheq vizitorë nga e gjithë bota, të cilët vijnë për të admiruar arkitekturën e tij të mrekullueshme dhe afresket e jashtëzakonshme. Përveç vlerës së tij fetare dhe kulturore, manastiri është gjithashtu një simbol i bashkëjetesës dhe harmonisë në rajon. Lugina e Lumbardhit të Deçanit është një tjetër atraksion natyror që tërheq turistët. Kjo luginë e bukur, me rrjedhën e saj të pastër dhe të freskët, është ideale për aktivitete në natyrë si shëtitjet dhe piknikët. Peizazhi i gjelbër dhe i qetë ofron një vend të përsosur për relaksim dhe largim nga jeta e përditshme. Një tjetër atraksion madhështor në Deçan janë Bjeshkët e Nemuna (të njohura edhe si Prokletije), të cilat ofrojnë mundësi të jashtëzakonshme për hiking dhe ngjitje në male. Këto male janë të njohura për natyrën e tyre të paprekur dhe për peizazhet mahnitëse. Alpinistët dhe entuziastët e natyrës mund të shijojnë shtigje të ndryshme ecjeje dhe të zbulojnë bukuritë e fshehura të këtij rajoni. Burimet termale në rajon janë një tjetër aspekt i rëndësishëm i turizmit në Deçan. Këto burime, të njohura për vetitë e tyre shëruese, tërheqin vizitorë që kërkojnë trajtime natyrore dhe relaksim. Burimet termale ofrojnë një përvojë të veçantë, duke kombinuar relaksimin me përfitimet shëndetësore. Përveç atraksioneve natyrore dhe kulturore, Deçani është i njohur edhe për traditat dhe kulturën lokale. Vizitorët kanë mundësinë të përjetojnë mikpritjen tradicionale të banorëve vendas, të shijojnë kuzhinën e tyre autentike dhe të mësojnë për zakonet dhe traditat e tyre. Eventet kulturore dhe festivalet që organizohen në këtë komunë janë një mundësi e shkëlqyer për të eksploruar dhe për të përjetuar kulturën lokale. Në përfundim, Komuna e Deçanit ofron një gamë të gjerë mundësish për turizëm, duke kombinuar bukuritë natyrore, trashëgiminë kulturore dhe historike, si dhe traditat lokale. Ky rajon ka potencialin për të zhvilluar turizmin e qëndrueshëm, duke tërhequr vizitorë nga e gjithë bota dhe duke kontribuar në zhvillimin ekonomik të zonës. Me promovimin e duhur dhe investimet e duhura, Deçani mund të shndërrohet në një nga destinacionet kryesore turistike në Kosovë dhe më gjerë.

LITERATURA

1. Amarilla B., Conti A. (2012). Built heritage and sustainable tourism: conceptual, economic and social variables. In: Chaouki Ghenai (Ed.), Sustainable development. Policy and urban development: tourism, life science, management and environment. Rijeka, Intech. Pp. 147-174.
2. Conti, A. (2011). The impact of tourism on World Heritage towns in Latin America. In: Conference Proceedings "World Heritage and tourism: managing for the global and the local". Presses de l'Université Laval, Québec, pp. 385-398. Edited on CD.
3. Geertz, C.J. 1973. The Interpretation of Cultures. New York: Basic Books, Inc. p. 89.
4. Hodjat, M. 1995. CULTURAL HERITAGE IN IRAN: policies for an Islamic country (Dissertation for a Philosophy Degree, Institute of Advanced Architectural Studies, The King's Manor University of York, England).
5. Hodjat, M. 1995. CULTURAL HERITAGE IN IRAN: policies for an Islamic country (Dissertation for a Philosophy Degree, Institute of Advanced Architectural Studies, The King's Manor University of York, England). Retrieved from etheses.whiterose.ac.uk/2460/1/DX193597.pdf
6. <https://merbraha.com/historiku-i-shkurter-dhe-trashegimia-kulturore-ne-qytetin-e-pejes/>
7. <https://monumentetkulturore.com/decan/kulla-e-zymer-himes/>
8. Les, R. 2014. Talkin bout my generation: popular music and the culture of heritage, International Journal of Heritage Studies, Routledge; 20(3): 262-280
9. LYON, Sarah M., WELLS, E. Christian (2012). Global Tourism: Cultural Heritage and Economic Encounters. Lanham, New York, Toronto, Plymouth, UK: Alta Mira Press. ISBN: 0759120919
10. Roggenbuck, J. 1992. Use of persuasion to reduce resource impacts and visitor conflicts. In Manfredo, M.J., ed. Influencing human behavior. Sagamore Publishing: Champaign, Illinois
11. SALAZAR, Noel B. (2010a). From Local to Global (and Back): Towards Glocal Ethnographies of Cultural Tourism. In: GREG Richards and MUNSTERS, Wil, eds.: Cultural Tourism Research Methods. CAB International, pp. 188–198. ISBN 978-1-84593-518-4.
12. Taylor, E.B. 1871. Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology ..., Volume 1. London: Bradbury, Evans, and Co., Printers, Whitefriars. p. 1.
13. TIMOTHY, Dallen J. (2011). Cultural Heritage and Tourism. An Introduction. Bristol – Buffalo – Toronto: Channel View Publications. ISBN: 1845412265